

A húsvét ünneplésének eredete

A húsvét a keresztény egyház egyik legfontosabb és legnagyobb ünnepe, ugyanakkor a tavasz eljövételének köszöntése is. Egybeesik a tavaszi napéjegyenlőség idején tartott termékenységi ünneppel, melynek elemei a feltámadás és az újjászületés. Húsvét napja az 1582-ből származó egyházi szabályzat szerint a tavaszi holdtölte utáni első vasárnapra esik: március 22. és április 25. közé. (Ezt mondja ki a niceai zsinat határozata is i.sz. 325-ben.) Egyházi és családi ünnep egyaránt, amelyhez világszerte számos népszokás és hagyomány kötődik.

Húsvéti szokások

Szinte minden népnél rengeteg szokás kötődik a húsvéhoz. A hagyományok jelentős része nem épült be a keresztény vallás ünnepi rítusaiba, hanem azzal párhuzamosan, mint falusi közösségek ünnepi szokásai maradtak fent.

Körmenet és barka

Jézus Jeruzsálembe vonulásának emlékűnnepe a húsvét előtti ún. virágvasárnap. A római katolikus egyház elnevezése szerint Dominica palmarum, azaz pálmavasárnap. A 6. századtól kezdve ekkor körmeneteket tartottak, ahol a pálma az időjárási viszontagságok mellett a különféle varázslatoktól is megvédett. Nálunk ezt a szentelt pálmát helyettesíti a barka. Bár egyházi eredetű a barkaszentelés, de a népi hagyományokban felhasználták rontás ellen, gyógyításra, mennydörgés és villámlás elhárítására.

Kiszehajtás, villőzés

Virágvasárnapi jellegzetes szokás szerint egy szalmabábut többnyire menyecskeruhába öltöztettek. A kiszé vagy más néven banya a tél, a böjt, a betegség megszemélyesítője, amelyet a lányok énekelve végigvittek a falun, majd vízbe hajították vagy elégették.

A kiszehajtás után sok helyen a villőzés következett. A lányok villónek nevezett faágakkal járták a házakat, ezeket a faágakat felszalagozták, olykor kifújtt tojásokkal díszítették. A kiszé kivitele a tél kivitelét, a villó behozatala pedig a tavasz behozatalát jelentette.

Ételszentelés

Húsvétvasárnap a feltámadás napja, ekkor a keresztények a feltámadt Krisztust ünneplik. Ehhez a naphoz tartozott az ételszentelés hagyománya. A délelőtti misére letakart kosárral mentek a hívők, melyben bárányhús, kalács, tojás, sonka és bor volt. Emellett ehhez a naphoz is munkatiltalom kapcsolódott: nem sepertek, nem főztek, nem hajtották ki és nem fogták be az állatokat.

Locsolkodás

Húsvéthétfő a locsolkodás napja. Alapja a víz tisztító, termékenységvarázsló erejébe vetett hit. A népszokások szerint a férfiak ilyenkor sorra járták/járják a házakat és különböző versek, énekek kíséretében locsolták/locsolják meg a lányokat, asszonyokat. Az „öntözésért“ cserébe a lányok piros tojást adnak a legényeknek. Ez a szín egyrészt a szerelmet, az életet jelképezi, másrészt a legenda úgy tartja, hogy a keresztfán függő Krisztus vére lecsöppenve megszínezte az éppen ott imádkozó nő kosarában található tojásokat.

Húsvéti jelképek, szimbólumok

Tojás

A tojás az élet újjászületésének, termékenységének legősibb jelképe. A kereszténységben a feltámadás szimbóluma lett. Krisztus úgy törte fel feltámadáskor a sziklasírt, miként a kifejlődött madár az őt fogva tartó tojás héját – szól a hasonlat.

A piros tojás ajándékozása nagyon régen a keresztszülők kötelessége volt, hogy emlékeztessék vele keresztyereket a megváltás örömére. A tojások díszítésének nagy hagyománya van hazánkban, már a honfoglalás előtti korból származó sírokban is találtak festett, karcolt tojást.

Bárány

A legősibb és a legelterjedtebb húsvéti jelkép. A húsvéti bárány Jézust jelképezi. Kapcsolatba hozható azzal a vallási tétellel, miszerint Jézus Krisztus áldozati bárányként halt kereszthalált az emberiség megváltásáért. Ezért nevezik őt a mai napig Isten bárányának.

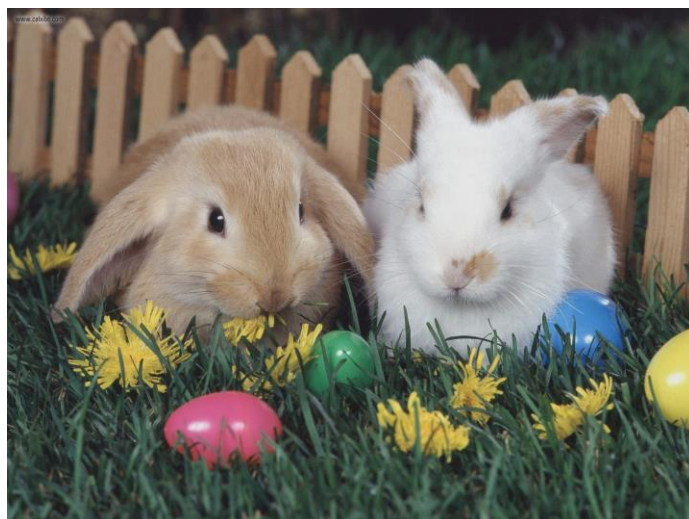
A húsvéti nyúl és a tojás összekapcsolódása

A néprajztudósok szerint a húsvéti nyuszi egy véletlen félreértés következtében vált tojáshozó állattá. Németország egyes részein húsvétkor gyöngytyúkkal és annak tojásával ajándékozták meg egymást az emberek, illetve ezeket be kellett szolgáltatni a földesúrnak. Egyes földesurak a gyöngytyúkok helyett nyúlra tartottak igényt. A két állat neve nagyon hasonló. A gyöngytyúkot, aminek a neve Haselhuhn, röviden csak Hasel-nek hívják, a nyúl pedig Hase. A németek szerint ennek az egybetűs különbségnek köszönhetően tojja a húsvéti tojást a nyuszi.

Másik változat szerint pedig Ostara istennőhöz, a túlvilág és a termékenység istennőjéhez fűződő legenda a nyuszi tojáshozó szerepének alapja. A pogányok Ostara-t köszöntötték a tavaszi napéjegyenlőség napján, a tavasz újjáéledésekor. A szaporaságáról ismert nyúl is a termékenység jelképe volt, ezért Ostarát gyakran nyúl fejjel ábrázolták. Az istennő másik ábrázolási formája a tavaszhoz köthető. Sokszor fején tavaszi virágokból font koszorúval, kezében az újjászületést jelképező tojással, körülötte madarakkal és nyulakkal festették le. Egy monda szerint az istennő a gyerekek kedvébe szeretett volna járni a tavaszünnepen, ezért a kedvenc nyulát madárrá változtatta. A madár által tojt színes tojásokat, a gyerekeknek ajándékozta.

Annak ellenére, hogy még Európában sem mindenütt a nyuszi hozza a színes tojásokat, a tapsifüles népszerűsége vitathatatlan, az ünnephez kapcsolódó ábrázolásokon szinte mindenhol megjelenik. A német nyelvterület egyes vidékein a róka, Svájcban a kakukk, Thüringiában a gólya, Csehországban néhol a pacsirta a tojásfelelős.

A magyar falvak egy részében is csak a két világháború között vált az ünnep részévé a nyuszi.

Források:

<https://www.facebook.com/muzeumfalu.sosto/>

<https://korkep.sk/cikkek/kultura/2013/03/30/husveti-szokasok-es-hagyomanyok/>

<https://viragotegymosolyert.hu/husveti-jelkepek/>